

Duurzame initiatieven in Gelderland

Bijdrage aan de herijking aan het klimaatplan 2021-2030

“Gevoelsmatig sta ik ver af van de provincie, of de provincie van ons. Publiciteit zou fijn zijn, betrokkenheid nog fijner, en handelen naar hetgeen je predikt. Dus duurzaamheid en circulariteit zijn niet alleen B2B activiteiten. Dat is waar het om draait, de intrinsieke motivatie, niet het buiten jezelf plaatsen van duurzaamheid en circulariteit.”

November 2021

GreenWish – Ineke van Zanten en Rinske van Noortwijk

GreenWish – november 2021

Inhoud

1	Inleiding.....	3
2	Resultaten van de enquête.....	4
2.1	Welke trends en ontwikkelingen zien initiatiefnemers.....	4
2.2	Wat hebben initiatieven nodig.....	4
2.3	Hoe kan de provincie initiatieven beter betrekken.....	6
3	Conclusies.....	8
	Bijlage 1 Vragen van de enquête.....	9
	Bijlage 2 Gelderse initiatieven Duurzame Dinsdag 2021.....	10

“Er wonen in Gelderland erg veel mensen die zich enorm willen inzetten op de verduurzaming”

In het Gelders Klimaatplan 2021-2030 staat wat de provincie de komende tien jaar gaat doen om de CO₂-uitstoot met meer dan de helft te verminderen ten opzichte van 1990. Dat kan alleen in samenwerking met gemeenten, waterschappen, bedrijven, organisaties en inwoners. De maatregelen zijn verdeeld over vijf sectoren:

gebouwde omgeving

mobiliteit

industrie en bedrijven

landbouw en landgebruik -

duurzame energie

1 Inleiding

Sinds 2020 heeft de provincie Gelderland een sterk Klimaatplan. In dit plan staat wat de provincie de komende 10 jaar gaat doen om de CO2 uitstoot met meer dan de helft te verminderen. Het plan kwam tot stand in samenwerking met een groot aantal organisaties. Maar duurzame burgerinitiatieven en duurzame sociaal ondernemers werden nog niet expliciet betrokken. Dat gaat de provincie nu wel doen, want deze groep heeft iets bijzonders. De provincie verleende GreenWish opdracht om de trends uit duurzaam initiatief op een rij te zetten, en om de visie en de doe-kracht van Gelderse initiatiefnemers te raadplegen.

We gebruikten hiervoor de input van de 61 Gelderse inzendingen die meededen aan [Duurzame Dinsdag 2021](#) en keken naar trends op (met name) de vijf werkgebieden van het klimaatplan. Voor een actueel beeld, hielden we ook een korte online enquête met de volgende vragen¹

1. Ben je nog actief met je initiatief?
2. Wat heb je nodig om je initiatief (nog) meer wind in de zeilen te geven?
3. Wat is de belangrijkste relevante trend of ontwikkeling die je ziet voor het klimaatplan van de provincie?
4. Hoe kan de provincie duurzame initiatieven beter betrekken bij de klimaatdoelen?

De enquête is naar 57 personen gegaan², waarvan 29 mensen de vragenlijst invulden. Dat is 51%. Van deze 29 mensen waren drie mensen niet meer actief met hun initiatief (10%), de overige 26 wel (90%).

Meer dan de helft van alle mensen die we aanschreven nam de moeite de vragenlijst in te vullen. Dit is een hoge respons, zeker omdat de enquête minder dan een week openstond. Dat zegt iets over de betrokkenheid van Gelderse initiatiefnemers bij het klimaat en hun bereidheid bij te dragen aan provinciale plannen.

¹ In bijlage 1 staan alle vragen en in bijlage 2 de Gelderse inzendingen bij Duurzame Dinsdag 2021

² een aantal van de 61 inzendingen bij Duurzame Dinsdag 2021 kwam van dezelfde persoon

2 Resultaten van de enquête

2.1 Welke trends en ontwikkelingen zien initiatiefnemers

Wat is de belangrijkste trend of ontwikkeling die je nu ziet, waarvan je denkt: Dit is belangrijk voor Gelderland en het Klimaatplan?

Dit was een open vraag, waarop 26 mensen antwoord gaven. De antwoorden zijn divers en van verschillende abstractieniveaus.

Sociaal en duurzaam gaan hand in hand

Het belang van het betrekken van jongeren, en mensen met een kleine portemonnee worden meerdere keren genoemd. Zorg ervoor dat zij mee kunnen doen. Focus niet alleen op technische oplossingen, maar ook op sociale aspecten en voer hierover het gesprek. Mensen moeten meekunnen in de transitie. Het klimaatplan moet hiervoor de opening en mogelijkheden bieden.

Leren stoppen

De provincie heeft een actieve rol in stoppen met alles wat het klimaat schaadt (van bomen kappen, tot vergunningverlening aan vervuilende bedrijven tot het gebruik van pesticiden) en een integrale klimaataanpak vanuit een integraal perspectief. Maak stoppen onderdeel van de strategie en ga voor een integrale aanpak van ecologische problemen.

De thematische trends die initiatiefnemers zien

- Biobased en duurzaam bouwen in huizen, weg- en waterbouw
- Duurzame landbouw en lokale plantaardige voeding
- Duurzame warmte voor de industrie en energie neutrale kassen
- Uitbreiding van natuur en groen (in de stad, in de landbouw, op bedrijventerreinen, voor waterbuffering)
- Waterstof

2.2 Wat hebben initiatieven nodig

Onderstaande grafiek geeft aan wat initiatiefnemers nodig hebben. Ze konden bij deze opties kiezen uit maximaal drie opties. Financiering en publiciteit werden het meest genoemd. Daarnaast geeft een derde deel van de respondenten aan dat ze meer contact met de overheid zouden willen (provincie en gemeente).

Wat hebben initiatieven nodig?

“Mijn initiatief past op zoveel manieren bij de duurzame ambities van de provincie Gelderland dat ik gewoon niet begrijp dat ze er geen interesse in lijken te hebben”

“Voor ons type initiatieven is het verkrijgen van de grondpositie essentieel. Dat is nu vaak vergeven aan projectwikkelaars die zelf willen ontwikkelen. Wij hebben niet de financiële positie om stukken grond duur (over) te kopen. We hebben wel de plannen die aansluiten bij de urgentie van de transitie en dragen bij aan de ambities van de overheden. We maken graag gebruik van tweedehands materialen. Bouwbesluit en (gemeentelijke) regelgeving staat dat niet altijd toe. Laten we er eens naar kijken.”

“Reserveer geld, middelen, mankracht bij de Provincie om klimaatinitiatieven/-innovaties van burgers (voor hun straat, wijk, gemeente) te empoweren. Het moet niet alleen top-down, er moet ook meer beweging bottom-up komen”

2.3 Hoe kan de provincie initiatieven beter betrekken

Er zijn verschillende manieren waarop de provincie duurzame initiatieven beter kan betrekken bij de klimaatdoelen. We vroegen initiatiefnemers welke drie punten zij het belangrijkste vinden. In onderstaande grafiek is te zien, welke initiatiefnemers het vaakst noemden:

- 1) De provincie als launching costumer voor duurzame initiatieven. Daarmee geeft de provincie het goede voorbeeld, en stimuleert – via de weg van inkoop- innovaties. Denk aan opdrachten op het gebied van duurzaam en biobased bouwen in woning, weg- en waterbouw, textiel etc.
- 2) Reserveer een deel van de klimaatgelden voor iconische duurzame initiatieven.

Bijvoorbeeld: Gelderland koploper voor

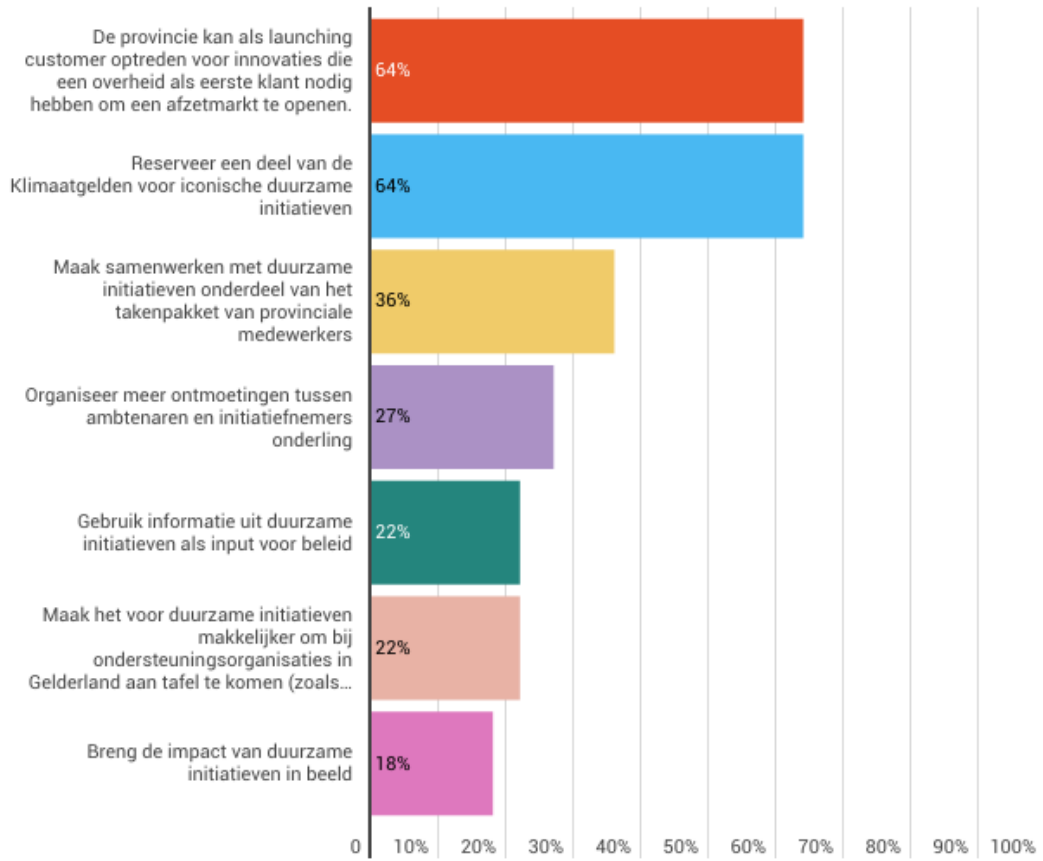
Duurzaam en circulair textiel (Arnhem is modestad)

Innovatie op elektrische fiets- en cargobike vervoer (Gelderland is de fietsprovincie)Vliegveld

Luchthaven Teuge als expertise centrum voor duurzame luchtvaart

“Geef ook ruimte aan initiatieven die net niet in het hokje van klimaatdoel passen, maar gaan over metavraag daarboven: hoe gaan we dit doen met z'n allen?”

Op welke manieren kan de provincie de initiatieven beter betrekken bij de klimaatdoelen?

3 Conclusies

We zetten een aantal conclusies op een rij:

1)

Meer integraliteit in de plannen. Natuurlijk werken hokjes makkelijker. Maar natuur en klimaat, of water en klimaat zijn met elkaar verbonden. Evenals sociale en gedragsaspecten, en het verminderen van (inkomens) ongelijkheid. Wat duurzame initiatieven bij uitstek doen is verweven van deze functies.

2)

Maak van launching costumerschap een beleidsinstrument om innovatie actief te versnellen en faciliteer gemeenten hierin.

3)

Reserveer een deel van de klimaatgelden voor:

- Iconische initiatieven
- Klimaat initiatieven van burgers, in wijken en buurten

4) Faciliteer kennisdeling en netwerken

“Zorg voor voldoende betaalbare werkplekken voor start-ups, waarbij door cross sectoraal samen te werken een sterkere symbiose ontstaat tussen de ondernemers met verrassende resultaten”

Bijlage 1 Vragen van de enquête

- 1 Ben je nog actief met je initiatief:
 1. Ja, de naam van mijn initiatief of onderneming is:
 2. Nee

- 2 Wat heb jij nu nodig om jouw initiatief (nog) meer wind in de zeilen te geven? Je kunt maximaal drie opties aangeven:
 1. Publiciteit
 2. Contact met ambtenaren van de provincie en/of gemeente
 3. Veranderingen in wet en regelgeving
 4. Hulp bij opschaling
 5. Specifieke expertise, namelijk:
 6. Financiering
 7. Iets anders, namelijk:

- 3 Wat is de belangrijkste trend of ontwikkeling die je nu ziet, waarvan je denkt: dit is belangrijk voor Gelderland en het Klimaatplan?

- 4 Er zijn verschillende manieren waarop de provincie duurzame initiatieven beter betrekken bij de klimaatdoelen. Welke 3 punten vind jij het belangrijkste?
 1. Maak samenwerken met duurzame initiatieven onderdeel van het takenpakket van provinciale medewerkers
 2. Organiseer meer ontmoetingen tussen ambtenaren en initiatiefnemers onderling
 3. Gebruik informatie uit duurzame initiatieven als input voor beleid
 4. Maak het voor duurzame initiatieven makkelijker om bij ondersteuningsorganisaties in Gelderland aan tafel te komen (zoals Kiemt, OOSTNL, Orion)
 5. De provincie kan als launching customer optreden voor innovaties die een overheid als eerste klant nodig hebben om een afzetmarkt te openen.
 6. Reserveer een deel van de Klimaatgelden voor iconische duurzame initiatieven
 7. Breng de impact van duurzame initiatieven in beeld
 8. Maak duurzame initiatieven beter vindbaar via een digitaal platform
 9. Iets anders namelijk:

5. Mogen we je eventueel later nog wat vragen stellen?
 - a. Nee, liever niet
 - b. ja, vul dan hier je mailadres in:

Dank voor je medewerking en we houden je op de hoogte van uitkomsten en resultaten.

Bijlage 2 Gelderse initiatieven Duurzame Dinsdag 2021

AeroCount	AeroCount heeft een fijnstofdetector ontwikkeld waarmee fijnstof zichtbaar gemaakt wordt binnenshuis en buiten.
Agrolooks	Agrolooks helpt de boer de transitie naar een duurzaam en winstgevend systeem te maken, via een monitoring app. De app geeft inzicht in prestaties op het gebied van duurzaamheid (emissies, bodemopbouw, nutriencycli, eiwit van eigen bodem, etc) en socio-economie (uren werk, winst, etc).
Bamboek	Bamboek gaat papierverspilling met verschillende uitwisbare producten die single use papier onnodig maken en biedt beschut werk
BESE	BESE richt zich op het succesvol herstellen van natuurgebieden op wereldwijde schaal, met behulp van biobased, bio-afbreekbare materialen in plaats van beton of plastic.
Blaces	Blaces is een duurzaam, circulair en plasticvrij kledingbedrijf
Bondi	Bondi biedt duurzame deelsystemen aan voor reizigers in steden.
Bosnodig	Bosnodig creëert eetbare natuur. Op dit moment heeft Bosnodig 4 hectare; straks een eetbaar bos, educatie terrein met kas & hoogstamfruit.
Burgerboerderij de Patrijs	Omschakeling van een gangbaar melkveebedrijf om naar een agro-ecologische burgerboerderij. Burgers uit de omgeving worden lid van de boerderij. In een straal van 15 km rondom de boerderij worden afhaallocaties gerealiseerd, waar leden versproducten van de boerderij ophalen
Buurtbuufs	Het Buurtbuufs netwerk daagt jong en oud uit om samen de klimaatproblematiek in een straat, buurt, stad of dorp op te lossen. Het helpt bewoners om in hun dagelijks leven in actie te komen.
Cargo Bike Expertise & Innovation Centre	Internationaal kenniscentrum voor bak- en vrachtfietsproducenten, ontwerpers, deskundigen en liefhebbers uit tientallen landen bij elkaar op het International Cargo Bike Festival (ICBF). Voor kennisdeling en innovatie.
CVEG Vereniging Ecodorpen Gelderland	In maart 2021 is het eerste, circulaire ecodorp in Nijmegen gebouwd samen met een traditionele industriële bouwer en een woningcorporatie. Gaat opschalen naar meer sociale huurbouwprojecten.
De Coöperatieve Betuwse Fruitmotor	De Betuwe als inclusieve circulaire regio, op sociaal, ecologisch en economisch gebied. Fruittelers leren over het belang van wilde bijen, bloemranden en nestgelegenheid. Fruitmotor financiert de activiteiten uit verkoop van Krenkelaar ciders gemaakt van reststromen van fruit. Fruitmotor verbindt burgers, bedrijven en boeren in de streek in een coöperatie en werkt aan opschaling.
De Duurzame SolConKas	Solar concentratie in combinatie met spectrale filtering en energieopslag, waardoor kassen energieneutraal worden en de energievraag van de Nederlandse tuinbouw wordt verminderd.
De Groene Mars	Vergroenen van bedrijventerrein de Mars in Zutphen.
Easy Building Concepts	Easy Housing is een gestandaardiseerd, schaalbaar, circulair en klimaatneutraal bouwsysteem gebaseerd op hout. Wil duurzame betaalbare huisvesting wereldwijd toegankelijk maken, met een focus op opkomende economieën.
EcQ Classificatie	Boek over Ecologische Intelligentie, dat kijkt naar het geheel van de ecologie: biosfeer, biodiversiteit, leefwereld, milieu, klimaat, inclusiviteit, diversiteit en circulariteit. EcQ wordt ondersteund door een EcQ classificatiesysteem dat 300+ keurmerken kan vervangen.
E-flight	Elektrische vlietschool als stimulans voor elektrisch vliegen
FixPart	Wekelijks wordt 10,9 miljoen kilo elektrische apparaten afgedankt, waarvan er veel makkelijk zelf te repareren zijn. Fixpart biedt méér dan 15 miljoen onderdelen en accessoires voor veel huishoudelijke apparaten aan en maakt zelf repareren toegankelijker.
Golfslag energie	Met windenergie waterstof opewekken op verlaten boorplatforms door verstelbare krukassen aan grote dobbbers onder het boorplatform te plaatsen

Green Minerals	Klimaat positief papier van olivijn.
Greener power solutions	Duurzame stroom op plekken waar een netaansluiting te klein is, of niet aanwezig, zoals op bouwlocaties, festivals en overal waar het energienet ontoereikend is.
Groene Morgen	Circulaire scholenbouw en een circulair school curriculum.
Herinrichting en vergroening wijkplein	Herinrichting en vergroening een plein in Barneveld samen met bewoners.
HyEnergy	Arnhemse producent van tankstations voor voertuigen op waterstof en waterstofinstallaties voor de industrie. Internationaal opererend.
HyET Hydrogen	HyET Hydrogen zet zijn technologie in binnen de waterstof infrastructuur en werkt aan een techniek waarmee waterstof sneller beschikbaar kan zijn in de toekomst.
Indicator voor duurzaam gedrag	Numerieke indicator op iedere rekening ten behoeve van gedragsverandering.
Innovatiefste student van Nederland	Community voor de innovatiefste student, met een idee of businessconcept dat zorgt dat Nederland duurzamer, gezonder of eerlijker wordt, werkt samen met Quote en Quest.
Knijpkat energie	Gebruik het gewicht van de auto om energie op te wekken volgens het knijpkat principe. Bijvoorbeeld op een parkeerplaats of bij het rijden over een verkeersdrempel.
KrijgdeKleertjes	Via KrijgdeKleertjes kun je onderling kinderkleding ruilen. Ook kan bij de meer dan 30 lokale KrijgdeKleertjes ruilpunten door het hele land heen geruild of gedoneerd worden. Werkt samen met allerlei andere lokale initiatieven, zodat ook overgebleven kleding gerepareerd wordt of een andere goede bestemming krijgt.
Lapje Grond	Lapje Grond laat verschillende betrokkenen bij de landbouwtransitie weer gemeenschappelijke grond (common ground) ervaren, via een antropologisch theaterritueel.
Moeztuyn	Vergroenen van bedrijventerreinen en werknemers de mogelijkheid bieden hierin te werken
Natuurzorg plus	Mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt werken aan de natuur en hun eigen ontwikkeling in de natuur, waar ze zonder indicatie vanuit hun gemeente terecht kunnen
Nest architect voor de dieren	Biobased faunavoorzieningen voor natuurinclusief bouwen
Olivijn	Olivijn kan worden gebruikt in de weg- en waterbouw, landbouw, infrastructuur, in voortuintjes en oprijlanen, in perkjes en bossen, aan de kust, op daken en onder windmolens en zonneparken.
Persoonlijk energiebudget	een persoonlijk energiebudget per persoon of huishouden, bij overschrijding draag je meer energie belasting af.
Perspectiefvol leiderschap	Opleidingsboek over perspectiefvol leiderschap en management t in de 21e eeuw.
Planten-actie	Elke week een plantje planten.
Plastic plek	Plek om je plastic heen te brengen.
Plastik en papier actie	Papier maken van oud plastic, zodat dat de bomen kunnen blijven staan.
Riverfashion	Circulaire kleding van plastic uit de rivieren(IJssel) samen met de duurzame hennepvezel.
Samen Blokje Omdenken	Online platforms dat millennials vanuit 'screentime' stimuleert samen de natuur in te gaan en 'greentime' te beleven. Dit is 'fun', zorgt voor ontspanning (stressreductie) en ontmoeting (tegengaan eenzaamheid). Denk hierbij o.a. aan natuurbeheer, onderzoek, zwerfafval opruimen.
Stop lichtvervuiling	Lantarenpalen met groen licht gebruiken op vooral bos gebieden en steden.
Sustainability	Bewerkstelligen dat producten die duurzaam geproduceerd zijn en/of duurzaam zijn, door fiscale maatregelen goedkoper worden dan vergelijkbare producten die niet en/of niet of minder duurzaam zijn.
Sustainables	Sustainables wil single-use items uit de wetenschap halen door disposable materiaal, dat normaal de verbrandingsoven in zou gaan, schoon te maken en geschikt te maken voor hergebruik.

Tegra Straatkolk	De Tegra kolk van Wavin voert regenwaterpieken snel af en houdt zoveel mogelijk vuil vast. Het 360graden waterslot en zelfreinigend filter zorgen voor een optimale afvoer van het straatwater. Bladeren en ander straatvuil worden slim afgevangen, zodat deze niet in het achterliggende systeem of het milieu terechtkomen.
Tess to Sustainability	Influencer
The Urban Jungle Project	The Urban Jungle Project helpt bij het vergroenen van steden op plekken waar het normaal niet kan. Ambitie is om modulaire en zelfvoorzienende groenoplossingen te bieden die wereldwijd grootschalig kunnen worden toegepast.
Togethy deelplatform	Togethy is een deelplatform voor gebruiksgoederen (spullen) waarbij je niet leent maar gezamenlijk betaalt voor het gebruik.
Transitieagenda voor een Circulaire economie.	Boek en website over transitieagenda voor een circulaire economie
Van biergraan tot PowerFlour	Verwaarden van biergraan, de grootste reststroom van de bierbrouwer, op schaalbare wijze tot PowerFlour, een ingrediënt voor de voedingsmiddelenindustrie. Elke kilo gered biergraan bespaart de uitstoot van 0,19kg CO2-eq. en speelt structureel 2m2 landbouwgrond vrij. Ambitie is per 2024 50kton biergraan per jaar circulair te verwaarden.
Vervanging disposables voor circulaire producten in de zorg: Aarden , duurzame werk- en maatkleiding	Isolatiejassen die 50 tot 100 x wasbaar zijn en daarna volledig te upcyclen. Daarmee vermindert de afvalberg met zo'n 1.9800.000 stuks in tijden van coronacrisis, met zo'n 700.000 in rustiger tijden, oftewel ruim 35 miljoen stuks per jaar.
Voedselbos Lingehout	Bij Geldermalsen wordt in opdracht van Coöperatie Betuwewind een (agraris) voedselbos van circa 10 hectare aangelegd.
Voedselbosgaard de Waalgaard	Waalgaard is een 2,8 hectare groot voedselbos/permacultuurboomgaard gerealiseerd leden van een coöperatie, schaalbaar businessmodel
Walking our minds	Walking our minds (naam start-up) daagt bestuurders uit te reflecteren op hun denkkaders al wandelend in de natuur, alleen of samen met andere bestuurders.
Business modellen circulaire economie	Praktisch overzicht van businessmodellen voor circulaire economie, een typologie.
Zonnepanelenmast	Een mast, waaraan als de takken aan een boom zonnepanelen bevestigd zijn, die zich kunnen richten naar de zon en bij storm kunnen opvouwen
Zonvarken - revolutionaire varkensboerderij	Zonvarken laat zien dat maximaal dierenwelzijn, minimale emissies van CO2, ammoniak, fijnstof en geur én een gezond inkomen voor de boer prima samen kunnen gaan. De varkens krijgen 100% circulair voer gemaakt van retouren en resten van humane voeding. In de stal wordt de mest met een uniek systeem direct gescheiden om ammoniakvorming te voorkomen. De eerste boerderij wordt gebouwd in De Heurne, daarna wil de coöperatie een alternatief zijn voor bestaande intensieve varkensbedrijven die willen verduurzamen.
Zwerfafval efficiënt verzamelen	Gratis app waarmee mensen hun rondje kunnen vastleggen waar ze zwerfvuil verzamelen